

ОБЛАСТНА АДМИНИСТРАЦИЯ МОНТАНА

ОБЛАСТЕН СЪВЕТ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО ПО ЕТНИЧЕСКИТЕ И ИНТЕГРАЦИОННИТЕ
ВЪПРОСИ

Утвърдил:/п/

Валери Райков Димитров

Областен управител на област Монтана

**Областна стратегия на област
Монтана за равенство,
приобщаване и участие на ромите
(2021-2030 г.)**

м . Декември 2021 г.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАВЕНСТВО, ПРИОБЩАВАНЕ И УЧАСТИЕ НА РОМИТЕ НА ОБЛАСТ МОНТАНА (2021 - 2030)

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Областна стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030), наричана по-нататък Стратегията, е рамков документ, който задава насоките за изпълнение на политиките за социално-икономическо приобщаване и участие на ромите. Стратегията отчита научените уроци и надгражда постигнатото в периода на изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) (НСРБИР).

Задълбочаването на бедността и социалното изключване са основание за засилване на мерките за преодоляване на предизвикателствата, пред които са изправени все още редица граждани в уязвимо положение, включително и тези от ромската общност.

В настоящия документ терминът „роми“ се използва като общ термин. Той включва групи от хора, които имат повече или по-малко сходни, но не едни и същи културни и социални характеристики. Самоопределянето им също може да бъде различно. В България трайна тенденция е част от хората, които околното население възприема като роми, да се самоопределят като българи, турци, румънци и т.н. Не всички роми са обект на социално изключване, но всички те могат да станат обект на дискриминация и да бъдат лишени от права.

Стратегията прилага общ и целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход и не изключва оказването на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

Направеният анализ на факторите, предизвикателствата, както и на възприетите подходи и мерки за тяхното адресиране за периода на изпълнение на НСРБИР до 2020 г. показва, че не е постигната амбицията да се сложи край на изключването на ромите, но същевременно отчита положителни резултати и първоначална промяна в тенденциите.

Пандемията от COVID-19 засили уязвимостта на изолирани и маргинализирани ромски общности и показа спешната нужда от по-ефективен и всеобхватен политически отговор на национално и европейско

ниво.

Стратегията съдържа визия, цели и приоритети за утвърждаване на интегриран подход при провеждане на политиките за приобщаване и участие на ромите; допринася за постигане на съответствие и взаимно допълване между секторните политики и стратегии, които спомагат за насърчаване равнопоставеността, приобщаването и участието.

Водещият стратегически документ при разработването на областната стратегия е както Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030), така и Националната програма за развитие: България 2030 („НПР: България 2030“) , който определя визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление. Стратегията допринася за постигане на целите на „НПР: България 2030“, като акцентът е насочен основно към реализирането на Цел I. Ускорено икономическо развитие и Цел III. Намаляване на неравенствата.

Фокусът на настоящия стратегически документ върху тези цели е свързан с констатациите, че въпреки постигнатия напредък в подобряването на стандарта на живот след присъединяването на България към ЕС, реализираният растеж на българската икономика не е достатъчно приобщаващ, за да способства за намаляването на социалните неравенства и преодоляване на социалното изключване. Неравенството в доходите и условията на живот продължава да се увеличава.

Стратегията се вписва в контекста на развитието на **европейските политики в областта на интеграцията на ромската общност**, като отчита насоките, дадени в директиви, препоръки, резолюции, съобщения, заключения и други документи на **Европейския съюз**.

Документът отчита ангажиментите в **Организация за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ)**, вкл. по линия на Плана за действие на ОССЕ за подобряване на ситуацията на роми и синти в зоната на ОССЕ, приет през 2003 г.

Стратегията е съобразена и с Рамковата конвенция за защита на националните малцинства на **Съвета на Европа**. Съответства на препоръката на Комитета на министрите на Съвета на Европа за възприемане на подход за инициране на позитивни действия спрямо ромската общност, като особено важно е това да става в условията на прозрачност при осъществяването им, при наличие на обществено съгласие и при стриктно спазване на демократичните принципи в страната. Отчита насоките в Плана на Съвета на Европа за приобщаване на ромите и пътуващите/ неуседналите общности 2020-2025 г. (Strategic Action Plan for Roma and Traveller Inclusion 2020-2025); взема предвид и междинна резолюция CM/ResDH(2020)357 на Комитета на министрите на Съвета на Европа, както и резолюция Resolution CM/ResCMN(2021)1 от 13.01.2021 г.

по изпълнението от България на Рамковата конвенция за защита на националните малцинства.

Основен принцип при разработването на Стратегията е партньорството и широките консултации с всички заинтересовани страни. Тяхното участие във всеки етап от процеса на подготовка на документа е в стремеж за отразяване на реалните нужди и значими проблеми на общността, имащи пряко отношение към социално-икономическото развитие на областта, както и обхващане на всички възможни решения.

Настоящият документ се приема за период до 2030 г. включително. Оперативното изпълнение на Областната стратегия за равенство, приобщаване и участие на ромите на област Монтана (2021-2030) се осъществява чрез Общинските планове за действие (ОПД), които се изготвят за тригодишен период. Те са отворен документ, който се актуализира на база регламентирани периодични анализи.

След 2030 година Стратегията ще може да бъде продължена, допълнена или изменена, в зависимост от постигнатите резултати, съществуващите политически, социални и икономически реалности и нови предизвикателства.

II. ЕВРОПЕЙСКИ И МЕЖДУНАРОДЕН КОНТЕКСТ

Европейската комисия (ЕК) публикува през 2018 г. Доклад относно междинната оценка на рамката на ЕС за национални ромски стратегии от 2011 г. (Рамката на ЕС от 2011).

Оценката показва, че не е постигната амбицията на Рамката на ЕС от 2011 г. да „сложи край на изолацията на ромите“. Докладът за оценка на Комисията заключи, наред с другото, че „оценката показва, че Рамката на ЕС от 2011 г. е началото на процес, който въпреки многото ограничения и предвид мащабната задача, отчита положителни резултати и първоначална промяна в тенденциите“. Според проучване на Агенцията за основните права (FRA) на Европейския съюз EU-MIDIS II през 2016 г. 80 % от ромското население в девет държави-членки на ЕС с най-голямо ромско население, вкл. България, живее под прага на бедността в страната.

Бедността е както резултат, така и фактор за антиромските нагласи, изключването в образованието, заетостта, здравеопазването и жилищното настаняване.

Основна цел на стратегията на ЕС „Европа 2020“ е: 20 млн. души, включително ромско население, да бъдат извадени от ситуацията на бедност, като се има предвид, че броят на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, е намалял с 3,1 милиона между 2008

г. и 2017 г., ЕС далеч не е постигнал целта си по стратегията „Европа 2020“ за намаляване на този брой с 20 милиона до 2020 г.

Според същото изследване 61 % от гражданите на ЕС считат, че **дискриминацията** срещу ромското население е широко разпространена в страната им. Продължава да съществуват дълбоко вкоренени, устойчиви и структурни, и често институционални и административни **антиромски нагласи** на всички равнища. 43 % от ромското население е подложено на дискриминация, когато се опитва да закупи или наеме **жилища**, и не е достатъчно осведомено за своите права по отношение на равенството. Ограниченият достъп до жилищно настаняване и комунални услуги като чиста вода и канализация има отрицателно въздействие върху резултатите в областта на образованието, заетостта и здравето и се отразява неблагоприятно на социалното приобщаване като цяло.

Продължителността на живота и **здравният статус** на ромското население продължават да са значително по-ниски, отколкото за останалите граждани във всички европейски държави.

Все още е голям делът на ромите, които не завършват основно и начално образование. Съществен е броят и на ромите, които напускат преждевременно училище и не завършват средно образование. Едва половината от ромските деца получават предучилищна подготовка или посещават детска градина и много малка част от тях продължава училище след завършване на задължителното образование.

18 % от ромските деца са преминали към по-висока степен на **образование**, а процентът на отсъствията и преждевременното напускане на училище сред учениците с ромски произход е бил значително по-висок, отколкото при други категории ученици.

Ромското население се сблъсква с дискриминация в **инициативи за заетост**. 72 % от младите жени от ромски произход не са заети с работа, учене или обучение, спрямо 55 % от ромските младежи. 43 % от ромските мъже и 22 % от ромските жени имат някаква форма на платена заетост.

Голяма част от ромското население, което живее на границите на извънредна бедност, е принудена от това положение да приема работа със заплата далеч под минималната, други са принудени да оцеляват от заетост в неформалната икономика, което силно увеличава вероятността за експлоатация и злоупотреба с трудовите им права.

Ромската култура е част от европейската култура и европейските ценности. Ромите са допринесли за културното богатство, разнообразието, икономиката и общата история на ЕС.

С ясни цели и подновен ангажимент за постигане на реална промяна през следващото десетилетие **Европейската комисия**

предлага минимални цели за 2030 г. въз основа на напредъка, постигнат при предишната рамка.

Те включват:

- намаляване поне наполовина на дела на ромите, които са подложени на дискриминация;
- удвояване на дела на ромите, които съобщават за случаи, в които са били подложени на дискриминация;
- намаляване поне наполовина на разликата в бедността между ромите и населението като цяло;
- намаляване поне наполовина на разликата в участието в образованието в ранна детска възраст;
- намаляване наполовина на дела на ромските деца, които посещават сегрегирани училища, в държавите членки със значително ромско население;
- намаляване поне наполовина на разликата в заетостта и на разликата в заетостта между жените и мъжете;
- намаляване поне наполовина на разликата в средната продължителност на живот;
- намаляване най-малко с една трета на разликата по отношение на изключително лошите жилищни условия;
- гарантиране, че най-малко 95 % от ромите имат достъп до чешмяна вода.

III. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ

По данни на Националния статистически институт от преброяването на населението и жилищния фонд от 2011 г., ромите остават третата по големина етническа група в България. Като роми са се самоопределили

325 343 души или **4.9%** от българските граждани.

Населението на област Монтана наброява 148 048 души, като ромският етнос е втори по численост след българския, който наброява 18 228 души.

Продължава тенденцията част от хората, които околното население назовава като „роми” или „цигани” да се самоопределят като българи, което произтича от правото на преброяваното лице само да определи етническата си принадлежност или да не посочи такава.

Лицата от ромската етническа група в област Монтана са разпределени териториално по общини, както следва:

Най-голям е дялът на самоопределилите се като роми в общините Вълчедръм (20.2%), Брусарци (18.7%), Вършец (17.4 %) и Лом (17.2%). С най-нисък дял са общините Чипровци (0.6%) и Георги Дамяново (1.5%).

На територията на област Монтана според данните от последното преброяване на населението и жилищния фонд освен ромите, в сходна на тях ситуация се намират и други социално уязвими групи, които също следва да бъдат бенефициенти на Областната стратегия.

На доброволния въпрос за етническа принадлежност не са отговорили 4631 лица, или 3.1% от населението в областта.

В градовете живеят 11873 или (65.1%) от самоопределилите се като роми, а в селата 6355 или (34.9%).

Възрастовата структура на ромите в област Монтана съгласно последното преброяване сочи нисък процент на продължителност на живота.

Ромите в диапазона над 70 години са едва 622 души, при положение, че 23 802 души от български етнос доживяват 70 и повече години. Най-многобройни са преброените роми в диапазона 0-9 г. (3 372 души), 10-19 г. (3 314 души) и 20-29 г. (3 137 души).

Причини за нерешените проблеми:

Като цяло трудностите, пред които са изправени ромите в област Монтана, могат да бъдат обобщени в три основни групи, както следва:

1. Трудности по отношение на права

- Продължаващо неравенство и дискриминация (включително стереотипи, реч на омразата, вкл. и онлайн, създаване на изкупителни жертви от ромите, липса на признание от страна на мнозинството на такива случаи на дискриминация); междусекторна дискриминация - комбинация от насилие, основано на пол и расизъм; антиромски нагласи;
- Традиционни нагласи в ромската общност относно (не)равноправието на мъжете и жените.

2. Трудности по отношение на справедливо (пре)разпределение

- Недостатъчно участие на ромите в качествено общо образование (включително обучение от разстояние в електронна среда);
- Недостатъчно участие на ромите в платена, качествена и

- устойчива заетост (вкл. като самонаети лица), с висок процент на ромите, работещи в „сивия“ сектор;
- Недостатъчен достъп на ромите до подходящи жилищни условия и основни услуги;
- Лошо здравеопазване на ромите и недостатъчен достъп на ромите до качествени здравни и превантивни услуги;
- Междупоколенческо предаване на бедността и материални лишения сред ромите;
- Недостатъчен достъп до финансови услуги.

3. Трудности по отношение на представителство

- Липса на участие на ромите във формулирането на политики и вземането на решения (включително политическо представителство) и липса на гражданска ангажираност;
- Овластяване на ромската жена, засилване на способността за правене на стратегически избори за своето бъдеще;

Отчитайки досегашното изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), като основни стратегически намерения биха могли да се изведат:

- По-добра координация и интегриран подход при реализиране на политиките и мерките;
- Споделена отговорност, която включва припознаване от всички заинтересовани страни на собствените отговорности при провежданите политики;
- Ефективност и ефикасност на прилаганите политики;
- Прилагане на иновативни и гъвкави подходи, мултиплициране на добри практики и подходи в политиките за приобщаване и участие на ромите;
- Подобряване на информационното осигуряване, по-голяма публичност на позитивните примери.

Анализ на състоянието на ромската общност по сектори:

Жилищни условия

Степента на урбанизация на отделните етноси е различна. В градовете живеят 77879 души от самоопределилите се като българи (62.9%). Също така статистиката сочи, че на територията на област Монтана ромското население е концентрирано предимно в градовете, където живеят 11873 души от самоопределилите се като роми или (65.1%), докато в селата живеят 6355 роми (34.9%). Изключение правят

общини като Бойчиновци и Вълчедръм, където ромското население е съсредоточено предимно в селата.

По данни на НСИ от последното преброяване на населението и жилищния фонд от 2011 г., на национално равнище етническите българи разполагат средно с 23.2 кв.м. жилищна площ на едно лице, при ромите тя е едва 10.6 кв.м. В област Монтана съотношението е почти аналогично: 24,1 кв. м жилищна площ средно за едно лице от българския етнос и 12.4 кв. м средно за едно лице от ромски произход.

По-голяма част от ромите живеят в т. нар „обособени ромски квартали”, където жилищните условия са крайно неприемливи. Обособените квартали продължават да бъдат една от основните пречки за цялостната интеграция на ромите в обществото, тъй като условията на живот в тях водят до задълбочаване на изключването им, до занижаване на възможностите за подобряване на образователния, социално-икономическия и здравния статус и до маргинализиране на значителна част от общността.

Необходимо е усилията да бъдат насочени основно към регулиране и благоустрояване на ромските квартали, разширяване на възможностите за изграждане на собствени домове от семействата и в по-малка степен към програми за социално жилищно настаняване или подпомагане на семейства с междупоколенческа бедност, особено с малки деца и деца-ученици, болни членове на семейството, непълни семейства и други. В програмите за социално жилищно настаняване, ромите следва да бъдат включени съвместно със семейства от мнозинството. В тези програми водеща роля имат общините, което е свързано и с увеличаването на общинските жилища.

Заетост

Общият брой на регистрираните безработни лица, **самоопределили се** като представители на ромския етнос в трите бюра по труда в Област Монтана към края на 2020 г. е 1428 лица, което е 20.9% от общо регистрираните лица в областта. В сравнение с предходната 2019 г. абсолютният им брой е намалял 213 лица или с 13.9%, а относителният дял е намалял от 23.3% през 2019 г. до 20.9% през отчетната 2020 г. или с 2.4 процентни пункта.

С най-висок относителен дял на територията на област Монтана са регистрираните самоопределили се роми в ДБТ Берковица (общини Берковица и Вършец) – 37.4% и с най-нисък – в ДБТ Лом (общини Лом, Брусарци, Вълчедръм и Медковец) – 15.5 %. Относителният дял на

безработните в ДБТ Монтана (общини Монтана, Чипровци, Бойчиновци, Г. Дамяново и Якимово), самоопределили се като роми, към края на 2016 г. е 20.5 на сто.

Сред **общините**, с най-висок относителен дял на регистрираните безработни, самоопределили се като роми, са община Вършец – 52.6%, община Бойчиновци – 35.4% и община Вълчедръм – 34.3%.

Следва да се отбележи, че равнището на безработица в община Вълчедръм, Якимово и Вършец, където има висок относителен дял на регистрираните безработни, самоопределили се като роми, през 2020 г. е сред най-високите (съответно 33.6 %, 26.2% и 15.1 %) в сравнение с останалите общини от Северозападна България (областите Видин, Враца и Монтана).

От общо регистрираните, самоопределили се като роми, 198 са младежи до 29г. възраст (25.5% от общо регистрираните младежи), а 498 души са над 50 г. възраст (16.9 % от общо регистрираните лица над 50 г.).

В групата на самоопределилите се като роми и регистрирани в ДБТ лица, 846 са жени (59.2% от общия брой на регистрираните лица, самоопределили се като роми).

Въпреки, че ромската етническа общност не е обособена в самостоятелна целева група при наблюдението на пазара на труда и в административната статистика на Агенцията по заетостта, нейните представители са участници в програмите и мерките за заетост, което се дължи на целенасочената политика за осигуряване на квалификация, трудов опит и доходи от труд на лицата, които срещат най-големи трудности за намиране и започване на работа. От 2008 г. в бюрата по труда в страната действа Национална програма ”Активиране на неактивни лица”, която има за цел активиране и включване на пазара на труда на неактивни и обезкуражени лица, повечето от които са от ромската общност. В ДБТ от област Монтана през 2020г. са работили общо 4 трудови посредници - ромски медиатори по Програмата – по 2 трудови посредници в ДБТ Монтана и ДБТ Лом. Към община Берковица, община Лом и община Монтана работят по програмата през годината по 1 младежки медиатор. По Програмата работят и един кейсмениджър и един психолог в ДБТ Монтана. Основната дейност, както на трудовите посредници, така и на младежките медиатори, кейсмениджъра (мениджър на случай) и психолога е да мотивират неактивните и обезкуражени лица за регистрация в бюрата по труда и ползване на посредническите им услуги за заетост и обучение.

Данните от административната статистика сочат, че в област Монтана 86.0% от регистрираните лица от ромски произход са с основно и по-ниско образование, 82.1% - са без квалификация и 55.5% - са сред продължително безработните лица.

Хората без образование и квалификация трудно се устройват на работа на първичния пазар на труда, тъй като работодателите търсят работници с професия и квалификация. Липсата на трудови навици и професионални умения ги оформя като рискова група на пазара на труда, което има сериозно негативно социално и икономическо значение.

Предотвратяването и намаляването на това явление може да стане преди всичко чрез осигуряване на необходимите общообразователни и професионални знания и умения за постигане на равен достъп до пазара на труда и реална заетост.

Справка за регистрираните безработни лица в област Монтана, самоопределили се като роми, по групи през 2020 г.		
Област, ДБТ	Към 31.12.2020г.	
	Безработни лица	в т.ч. роми
Област Монтана	6818	1428 20,9%
ДБТ Берковица	1031	386 37,4%
ДБТ Лом	2913	452 15,5%
ДБТ Монтана	2874	590 20,5%

Област, ДБТ	Към 31.12.2020г.	
	Безработни жени	в т.ч. роми
Област Монтана	3558	846 23,8%
ДБТ Берковица	531	216 40,7%
ДБТ Лом	1537	274 17,8%
ДБТ Монтана	1490	356 23,9%

Област, ДБТ	Към 31.12.2020г.	
	Безработни младежи до 29г.	в т.ч.роми
Област Монтана	776	198 25,5%
ДБТ Берковица	131	67 51,1%
ДБТ Лом	375	55 14,7%
ДБТ Монтана	270	76 28,1%

Област, ДБТ	Към 31.12.2020г.	
	Безработни над 50г	в т.ч.роми
Област Монтана	2951	498 16,9%
ДБТ Берковица	437	125 28,6%
ДБТ Лом	1220	172 14,1%
ДБТ Монтана	1294	201 15,5%

Област, ДБТ	Към 31.12.2020г.	
	Безработни с основно и по-ниско образование	в т.ч.роми
Област Монтана	3347	1228 36,7%
ДБТ Берковица	454	341 75,1%

		367 22,1%
ДБТ Лом	1660	
ДБТ Монтана	1233	520 42,2%

Област, ДБТ	Към 31.12.2020г.	
	Безработни без квалификация.	в т.ч.роми
Област Монтана	3953	1172 29,6%
ДБТ Берковица	586	386 65,9%
ДБТ Лом	1896	311 16,4%
ДБТ Монтана	1471	475 32,3%

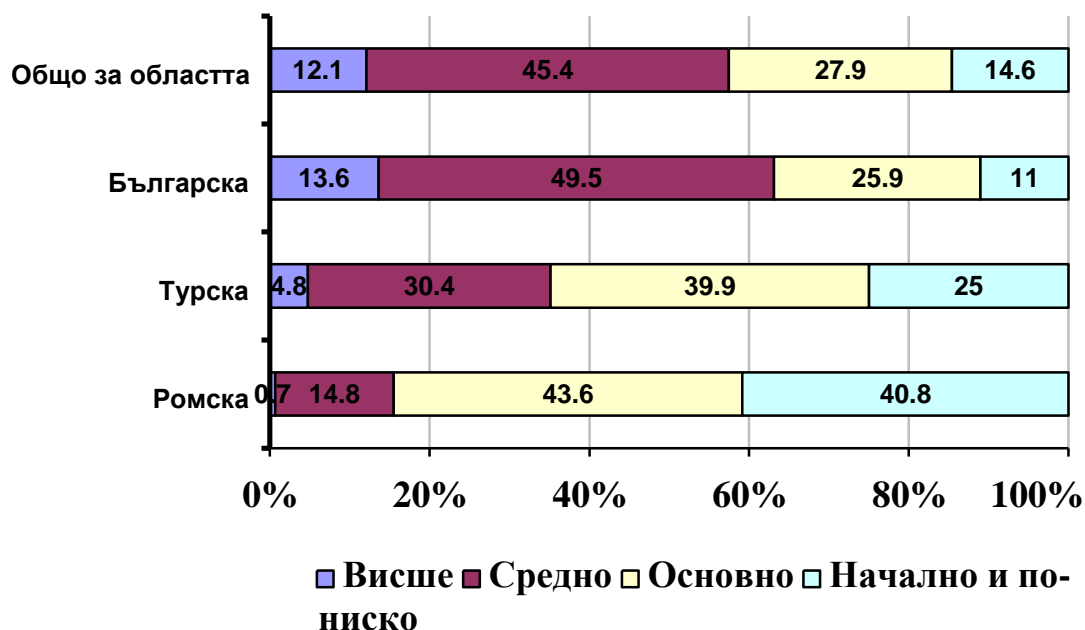
Област, ДБТ	Към 31.12.2020г.	
	Безработни, с регистрация в ДБТ над 1 год	в т.ч.роми
Област Монтана	2930	792 27,0%
ДБТ Берковица	309	172 55,7%
ДБТ Лом	1496	335 22,4%
ДБТ Монтана	1125	285 25,3%

Образование

При преброяването през 2011 г., населението от ромски етнос на 7 и повече години възлиза на 15824 души. От тях едва 0,7 % са със завършено висше образование (118 души). 2348 души или 14.8 % са със средно образование.

С основно образование са 6895 души (43.6%), а с начално и по-ниско са 40.8%.

Население на 7 и повече навършени години по етническа група и степен на завършено образование

Източник: ТСБ - Монтана

Данните сочат запазване на тенденцията много млади роми да остават без подходящо образование, рано да напускат училище, или да не тръгват на училище, което поставя пред тях редица бариери пред включването им в пазара на труда.

Фактори, причина за случващото се са: голям брой безпричинни отсъствия от учебни занятия, ниска успеваемост в провеждания образователно-възпитателен процес, недостатъчно владеене на български език и най-вече неангажираност на родителите, които не

оказват необходимата подкрепа и стимулиране на подрастващите и ориентирането им към по-добро образование, като необходима предпоставка към по-добро бъдеще - социална, трудова реализация и т.н.

Във връзка с действащия Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст – ПМС № 100 от 08.06.2018 г. (изм. и доп. ПМС № 259/14.10.2019 г.) РУО – Монтана предоставя информация за:

I. Брой деца подлежащи за предучилищна група и първи клас

По данни от ИСРМ за обхват бройката на деца в област Монтана, родени в периода 01.01.2013 – 31.12.2015 година (5-6 годишни) и подлежащи за първи клас, е 3526 броя. От тях 2824 са обхванати и съответно 702 – необхванати.

Брой	Причина
642	В чужбина
29	Не са открити на адреса
19	Отпаднали от образователната система
12	Няма информация

Табл. 1 Разбивка по причини (необхванати деца редени в периода 01.01.2013 – 31.12.2015 година).

На територията на Област Монтана функционират 48 на брой детски градини в 11 общини. Според данните, отразени в системата НЕИСПУО, през 2020/2021 учебна година във втора подготвителна група на територията на Област Монтана са записани 752 деца (възраст 4 години). За същата учебна година в четвърта подготвителна група (подлежащи първи клас) в ДГ на територията на Област Монтана са записани 779 деца (възраст 6-7 години).

II. Данни за извънкласни дейности.

1. През учебната 2019/2020 година в 10 училища от областта са сформирани групи по СИП/ФУЧ „Фолклор на етносите” – Ромски фолклор, работи се по проекти с организирани групи за ромски песни и танци.

2. В изпълнение на целите заложи в годишния план на РУО – Монтана за 2019/2020 г., е организирана открита педагогическа практика по български език и литература в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”, с. Лехчево, която цели популяризиране на добрия педагогически опит за образователна интеграция на етническите малцинства. Поради

епидемиологичната обстановка в условията на COVID – 19, срещата не е проведена, но е изготвен урок по БЕЛ в 7. клас в СУ „Кирил и Методий“ – Лехчево, на тема „Пътят на баба Илийца“, изпратен по електронната поща до 6 училища в община Бойчиновци.

3. С цел насърчаване и повишаване на грамотността в област Монтана са проведени:

3.1. Среща с писателката Ники Павлов с участие на ученици от ПППЧЕ- Монтана.

3.2. Езиково състезание „Да събудим заспалите книги“, проведено в РБ с ученици от Трето ОУ „Д-р Петър Берон“, Монтана.

3.3. Организирано посещение на учители по БЕЛ в ИБЕ към БАН.

3.4. Организирано откриване на Националната седмица на четенето в РБ „Гео Милев“, гр. Монтана в което са участвали 55 училища и 23 ДГ.

III. Данни за ограмотяване на малограмотни и неграмотни възрастни.

На територията на област Монтана за 2019/2020 учебна година 3 училища са реализирали дейности по проект „Нов шанс за успех“ - BG05M2OP001-3.004 - Ограмотяване на възрастни – Фаза 1 по оперативна програма Наука и образование за интелигентен растеж - СУ „Христо Ботев“, гр. Брусарци, II ОУ „Иван Вазов“, гр. Вълчедръм и ОбУ „Христо Ботев“, с. Долни Цибър. Основната цел на проекта е чрез ограмотяване и формиране на ключови компетентности да бъде улеснен по-нататъшният достъп на неграмотните и слабограмотни хора до общообразователна и професионална подготовка и съответно до по-конкурентно им участие на пазара на труда.

IV. Данни за обучение на учители и директори в мултикултурна среда; данни за иновативни модели и практики.

Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“ е водеща ромска организация, която работи за интегриране на ромите в българското общество. По данни от електронния адрес на центъра 12 училища на територията на област Монтана работят в сътрудничество с тях, като участват в проекти, обучения и дейности свързани с интеграцията на ромите и одобрени от МОН. Център „Амалипе“ използва прилагане на иновативни методи и практики на местно ниво, организира срещи с директорите и учители от училищата на които се споделят добри практики при работата с деца от уязвими групи и техните родители.

Здравеопазване

По данни от Националната стратегия на Република България за интеграция на ромите 2012-2020 г., рисковите фактори създават

условия и повишават вероятността от възникване на заболявания. При лицата, принадлежащи към големите малцинствени общности в България, наблюдаваме по-силно влияние на първичните (масово и дълбоко обедняване, висока безработица, влошена структура на доходите и потреблението, неблагоприятна околна и жилищна среда, начин на живот, генетични заболявания) и вторичните рискови фактори (някои болестни състояния с хронично протичане, които от своя страна създават условия за усложнения или други заболявания). Област Монтана не прави изключение от тази картина.

При преброяването през 2011 г. се вижда ясно, че лицата от ромски произход до голяма степен не желаят да указват степента на ограниченията (инвалидизацията) поради заболяване. От 18 228 души 1 170 не са дали отговор (виж таблицата по-долу), а 16 143 души са отговорили, че нямат ограничения поради здравословни проблеми.

Ограничения поради здравословни проблеми

Общини Етническа група	Общо	Не	Да, ограничен, но не в голяма степен	Да, силно ограничен	Неотговорили
Област Монтана	148098	120479	8341	4704	14574
<i>В т.ч. отговорили</i>	143467	118564	8209	4611	12083
Българска	123820	101618	7535	4280	10387
Турска	171	135	12	8	16
Ромска	18228	16143	621	294	1170
Друга	420	313	27	18	62
Не се самоопределят	828	355	14	11	448

Източник: ТСБ –

Монтана

2.0% от ромското население на област Монтана са с трайно намалена трудоспособност от 50% до 70% (III група инвалидност), 3.0% са с 70% до 90 % нетрудоспособност и 191 човека или 1.6 % от цялото ромско население са с над 90% нетрудоспособност. 92.9%, или 11 223 от ромите в областта посочват, че нямат признат от ТЕЛК процент трайно намалена работоспособност.

Поради неизградената или лоша инфраструктура в селищата и махалите им, представителите на големите малцинствени общности по-често боледуват от хепатит, стомашно-чревни заболявания,

различни болести, причинявани от паразити. Най-често тези проблеми се срещат при ромите.

Изключително сериозен проблем в ромските махали в България представляват инфекциозните заболявания. Пренаселеността на кварталите и жилищата силно затруднява изолацията на вирусоносителите и заболяванията често приемат епидемичен характер.

Друг сериозен проблем представлява здравната неосигуреност сред ромското население.

По повод реализиране на дейности в подкрепа на Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021 – 2030, Регионална здравна инспекция – Монтана изпълнява следните планирани дейности:

1. Организира и провежда обучителни дейности със здравни медиатори сред ромското население относно начините за предпазване от най – разпространените инфекциозни болести и вредата от най – разпространените рискови фактори - тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене и за предимствата на здравословния начин на живот, както следва:
През I тримесечие на 2021г. – 5 обучения:
 - В НУ „Георги Бенковски“ , кв. Кошарник, гр. Монтана – 1 бр. на тема: „Превенция и хигиена на зъбите“
 - В ДГ №8 „Пролет“, кв. „Кошарник“, гр. Монтана – 2 бр. на тема: „Превенция и хигиена на зъбите“
 - В ПГСС „Марко Марков“, с. Георги Дамяново – 1 бр. на тема: „Алкохолът – причини, употреба и последици“
 - В с. Медковец – 1 бр. на тема: „Превенция на полово предавани инфекции и превенция на ранни бракове“ – сред общността.II трим. – 2 обучения:
 - В ДГ „Мечо Пух“, с. Крива бара на теми: „Бъди здрав – храни се здравословно“ и „Как да превърнем миенето на зъбите в забавление“
2. Организира и провежда кампании, съвместно със здравните медиатори и медицинските специалисти в детските заведения и училища, за повишаване информираността на уязвими общности:
 - В ДГ „Синчец“, с. Брусарци и в ДГ „Мечо Пух“, с. Крива бара се проведе информационна кампания на тема „Здравословно хранене“
 - В ДГ „Детелина“, с. Василевци се проведе кампания на тема: „Силанизация“
3. Планирани обучения и кампании за III – то и IV – то тримесечие на 2021г.:

- Провеждане на обучение в ОУ „Г. С. Раковски“, кв. „Раковица“, гр. Берковица на тема: „Рискове от злоупотреба с алкохол“
 - Провеждане на обучение в ДГ „Пролет“, с. Габровница „Бъди здрав – храни се здравословно“
 - Провеждане на обучение в ОУ „Кирил и Методий“, с. Замфир на тема: „Превенция на полово предавани инфекции и нежелана бременност и превенция на ранни бракове“
 - Провеждане на обучение в ДГ „Малечко Палечко“, с. Замфир на тема: „Как да превърнем миенето на зъбките в забавление“
4. Отбелязване на световни, европейски и международни здравни дни, сред уязвими общности за повишаване нивото на информираност по теми, касаещи опазване здравето на населението, чрез информационни кампании, обучения и др.

Върховенство на закона и недискриминация

Нереализираните през годините политики в интеграцията на ромите в България са натрупали значителни обществени негативи, генериращи престъпна дейност. Взаимодействието и координацията между институциите не постига желаните и целени резултати. Това налага активиране на противодействието на престъпността и предприемане на изпреварващи действия за недопускане настъпването на неблагоприятни прояви в нейното развитие.

В последните години се наблюдава активен диалог между полицията и ромската общност свързан с основните принципи на Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020).

Действията в тази насока включват:

- Организиране на обществени дискусии по проблемите на сигурността в малките населени места;
- Мобилизиране на обществената енергия за създаване на широка платформа/коалиция от партньори от правителствени и неправителствени организации, ангажирани с проблемите по противодействие на престъпността;
- Изграждане на системи за видеонаблюдения;
- Включването на местните общности в превантивните дейности.

Стимулира се и се насърчава развитието на хоризонтални методи и инструменти, необходими за стратегическо предотвратяване и борба с престъпността и гарантиране на сигурността и обществения ред.

КУЛТУРА И МЕДИИ

На територията на област Монтана има 103 действащи читалища в 11 общини. От тях – 14 са в градовете, а останалите – в селата. Всички те са вписани в Публичния регистър на Министерство на културата и осъществяват културно-просветна дейност. В областта има няколко недействащи, както и читалища, които развиват само библиотечна дейност.

Регионът е разпознаваем с духовите си оркестри, макар към днешна дата да ги поддържат едва четири от читалищата в него. Те са в Монтана, Берковица, Вършец и Замфирово. Широко известен е и с традицията на производство на чипровски килими, вписана в Световната представителна листа на нематериалното културно наследство на ЮНЕСКО.

Традиционно читалищната дейност се изразява в организирането и отбелязването на изконните български празници и обичаи, честване на годишнини, устройване на изложби, участия във фестивали и конкурси.

Община Монтана - На територията ѝ е изградена мрежа от **25 читалища**.

Община Бойчиновци - На територията ѝ има **11 действащи читалища**.

На територията на **Община Лом** има **10 действащи читалища**.

В **Община Медковец** функционират **5 народни читалища**.

Читалищата в **община Чипровци** са общо **9**.

На територията на **Община Брусарци** действат **7 читалища**.

Община Вълчедръм - функционират **10 читалища**.

На територията на **Община Якимово** има **4 читалища**.

На територията на **община Георги Дамяново** има **8 регистрирани читалища**.

В **община Берковица** действат общо **6 читалища**.

В **Община Вършец** – **8 читалища**.

Изцяло с ромско население работи читалището в с. Долни Цибър, общ. Вълчедръм. Там поддържат: танцов състав "Цибърска младост" - различни възрастови групи; група за модерен балет, певческа група и състав за хуморески.

Библиотеката към читалището в Септемврийци, също общ. Вълчедръм, непрекъснато работи с хора от етническите /ромски /малцинства. Подпомага се интеграцията им, като включват в програмите за лятно четене и клубовете по интереси деца от различни възрастови групи. С тях

се работи главно за подобряване на четивната техника и правописа. Формирани са две групи с общо 10 участници. Имат танцов състав "Надежда".

На територията на община Монтана с разнообразни дейности може да се похвали НЧ "Звезда" - гр. Монтана. В него поддържат 3 клуба - съответно: по фотография "Огоста", по художествено слово и по изобразително изкуство. Създадени са два танцови състава: "Огоста" и "Кошарник". Групата, изпълняваща характерни ромски танци се казва "Звезда". Имат индивидуални вокални изпълнители и два клуба по интереси: "Жива памет"- за издирване и събиране на стари фотографии, и клуб "Аз мога"- в него се изучават техники и методи за самоусъвършенстване.

С ромски деца и младежи активно работят и в читалището в Лехчево, общ. Бойчиновци. Имат детски танцов състав.

От всички 103 действащи читалища в областта, почти половината осигуряват компютри и достъп до интернет за потребители. С оборудването на компютърна зала в читалището има възможност за достъп на населението до специализирана информация. Създава се обратна връзка между институции и граждани. Безработните могат да се запознаят с възможностите, които им се предоставят по различни програми. Младите хора получават информация за започване на собствен бизнес. Учащите са подпомогнати в учебния процес.

Читалищните библиотеки съумяват да бъдат полезни на малки и големи при масовото преминаване към обучение в електронна среда. С тези си дейности в голяма степен те се доближават до основната си цел - превръщане на читалището в общодостъпен център за библиотечно и информационно осигуряване на населението, като приоритет са подрастващите. За съжаление, все още в нито една от читалищните библиотеки в областта няма автоматизиране на информационно търсеци системи – каталози и картотеки.

Като неразделна част от дейността на читалището, библиотеките съдействат за културния живот в селата. Предизвикателство си остава периодичното обогатяване на фонда им – основно чрез проекти и дарителство.

Наред с библиотечното обслужване, от първостепенно значение е художествено-творческата дейност на читалището. Преобладават колективите с фолклорен профил. В региона най-много са фолклорните състави – към 130. В повечето случаи читалищната дейност успява да се нагоди към възрастовия профил на жителите на конкретното населено място.

В област Монтана много читалища поддържат и групи за автентичен фолклор с обреди, песни и хора. По-известните обичаи като „Камила“ от

с. Габровница и „Калушари“ от с. Златия са се запазили и до днес и се популяризират на фестивали и събори.

IV. ВИЗИЯ

Постигане на равенство, приобщаване и участие на уязвимите етнически групи и общности като ромите във всички обществени сфери за успешно и устойчиво развитие в област Монтана.

V. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Създаване на условия за равнопоставеност, приобщаване и участие на ромите в област Монтана, чрез осигуряване на достъп до права, стоки и услуги, участие във всички сфери на обществения живот при спазване принципите на върховенство на закона и недискриминация.

VI. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ ЦЕЛИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Сериозността на отделните предизвикателства във всяка област на политиката и взаимозависимостта на проблемите изисква многоизмерен интегриран подход, съчетаващ инвестиции в заетост, образование, здравеопазване и жилищно устройване.

Мерките, свързани с прилагането на общи и секторни политики, се основават на предварително идентифициране на нуждите на местно, регионално и национално ниво, изготвено от държавните институции от всички равнища в партньорство с местните ромски общности, неправителствени организации и други заинтересовани страни, отговорни за тези политики, при прилагане на подхода „отдолу-нагоре“ и включени в териториалните стратегии и планове на регионално и общинско ниво (Интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 и Плановете за интегрирано развитие на общините).

За постигане на напредък в рамките на периода 2021-2030
Стратегията залага на следните **водещи принципи**:

- Превантивност на мерките – предприемане на действия за отстраняване и намаляване на причините за риск от неравнопоставеност и социално изключване;

Ефикасност, кохерентност и ефективност – кохерентност между рамката на ЕС и други политики, инструменти за финансиране и правни инструменти на ЕС (Европа 2020, Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), антидискриминационно законодателство, разширяване). Реализиране на цели и

мерки за постигане на напредък към целите за равенство, приобщаване и участие на ромите;

- Допълняемост – допълване с други стратегически документи и национални програми
- Партньорство – поставяне на общи цели, приемане на съгласувани подходи за работа, споделяне на информация и опит между всички заинтересовани страни;
- Недопускане на дискриминация - пълноценно и активно участие на всички в обществения живот;
- Включване на лица от маргинализираните групи в дейностите по промяна на условията и начина на живот с постепенно нарастване на тяхната ангажираност до пълно обхващане на всички жители в съответното населено място.
- Иновативност в прилагане на нови подходи в политиките за равенство и приобщаване.

Водещи при изпълнението на Стратегията са също така и Десетте общи основни принципа за включване на ромите, приети от Съвета на Европейския съюз на 8.06.2009 г.:

- 1) Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики;
- 2) Изрична, ясно определена но не изключителна насоченост;
- 3) Межкултурен подход;
- 4) Приобщаване към мнозинството;
- 5) Осъзнаване на измерението за равенството между половете;
- 6) Трансфер на основани на фактите политики;
- 7) Използване на инструменти на ЕС;
- 8) Участие на регионалните и местните власти;
- 9) Участие на гражданското общество;
- 10) Активно участие на ромите.

Тези принципи са базата при формулирането, изпълнението, наблюдението и оценката на приобщаващи политики за ромите. Те насърчават провеждането на надграждащи, конструктивни, прагматични

и недискриминационни политики, подхода на утвърдителните мерки, межкултурния подход, като не изключват прилагането им към други граждани в уязвимо положение. Вземат предвид потребностите и положението на ромските жени.

Принципите се отнасят до ключови фактори за успех като трансфер на доказано добри практики, използване на инструментите (законодателни, финансови и координационни) на Общността, участие на регионалните и местните власти, въвличане на гражданското общество и активното участие на ромите.

Постигането на справедливост и приобщаване изисква повишено използване и по-добро насочване на ресурсите, както и участието и партньорството на ромските общности, всички правителствени нива, сектори и заинтересовани страни.

Хоризонтални цели:

Политиките за приобщаване на ромите представляват неразделна част от общонационалните политики за повишаване благосъстоянието на българския народ. За тяхното постигане ще допринесат взаимно подсилващи се хоризонталните цели – равенство, приобщаване и участие

1. Ефективно равенство: Борба за предотвратяване на прояви на антиромски нагласи и дискриминация срещу ромите като цяло;
2. Социално-икономическо приобщаване: Намаляване на бедността и социалната изключване и премахване на социално-икономическите различия между ромите и останалата част от българското общество;
3. Значително участие: Насърчаване на участието чрез овластяване, сътрудничество и доверие.

Секторни цели:

Четири **секторни цели** подчертават продължаващото значение на четирите области на политиката, заложи в Стратегията. По отношение на образованието, заетостта, здравеопазването, жилищните условия, както и основни услуги, както и трите хоризонтални цели (осигуряване на реална равнопоставеност, социално-икономическо приобщаване и участие на ромите) са от значение:

- Повишаване на ефективния достъп до качествено приобщаващо образование;
- Повишаване на ефективния достъп до качествена и устойчива заетост;

- Подобряване на здравния статус на ромите и увеличаване на ефективния достъп до качествени здравни и социални услуги;
- Повишаване на ефективния достъп до адекватни десегрегирани жилища и основни услуги.

Подходи:

За приобщаващите политики е необходима комбинация от целенасочени и основни подходи. Стратегията следва подход, основан на разработване на общи политики (мейнстрийм) с прилагане на целеви мерки по сектори, особено на местно ниво. Целевият подход е предназначен да компенсира неравенствата.

Дейностите по отделните приоритетни направления ще бъдат изпълнявани чрез взаимна допълняемост на следните подходи:

- Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на различни форми на неравнопоставеност във всички обществени сектори; утвърждаване на позитивни обществени нагласи към ромската общност;
- Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на традиционни практики в ромската общност, които нарушават правата на жените и децата;
- Насърчаване на участието и партньорството на всички заинтересовани страни;
- Интегриран подход за териториално развитие, при който на териториален принцип едновременно се предприемат мерки и обединяват ресурси по различни приоритети, основани на местните специфики и нужди и ангажираност на всички заинтересовани страни в посещането на специфичните местни предизвикателства;
- Диференциране на подходите, методите и средствата за осъществяване на политиките за приобщаване, съобразно особеностите на социалните и демографски подгрупи сред ромската общност.

Цели на областното планиране:

- Ефективност на предприетите действия и оптимизиране на използването на ресурсите (финансови и човешки ресурси, материална база и социална инфраструктура);
- Развитие на междусекторното сътрудничество и взаимодействие за намиране на устойчиви решения за стимулиране на социалното включване на уязвимите етнически общности и маргинализираните групи в област Монтана и нейните общини;

- Планиране на дейности, обхващащи територията на цялата област или на две или повече общини, които да решават специфични проблеми на маргинализирани етнически групи и изключени етнически общности, които надхвърлят възможностите на отделните общини;
- Съответствие на предприетите действия с реалните потребности на маргинализираните групи.

**VII. ПРИОРИТЕТИ:
ОБРАЗОВАНИЕ, ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ, ЖИЛИЩНИ
УСЛОВИЯ, ЗАЕТОСТ, ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И
НЕДИСКРИМИНАЦИЯ, КУЛТУРА И МЕДИИ.**

1. ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Оперативна цел: Създаване на условия за осъществяване на качествено и приобщаващо образование, за образователна интеграция на деца и ученици от уязвими групи, включително роми, и за утвърждаване на интеркултурното образование

Специфични цели:

1. Обхващане на децата във форми на образование и грижи в ранна детска възраст и в предучилищното образование за развиване на познавателни и социално-емоционални умения с цел последващо образователно приобщаване.

2. Създаване на подкрепяща и насърчаваща среда за приобщаване и образователна интеграция; преодоляване на сегрегационните практики в някои образователни институции, чрез повишаване на качеството на образованието с фокус върху интересите на детето, при отчитането на индивидуалните психологически особености и социалната среда; разширяване на десегрегационната програма на МОН и превенция на вторичната сегрегация, в това число и чрез осъществяване на интеркултурно образование.

3. Осигуряване на условия за изпълнение на интегрирани мерки за повишаване на образователното развитие на децата и учениците от ромската общност, чрез качествено и приобщаващо образование и на

възможности за продължаващо образование в това число на професионално образование и обучение, както и на висше образование.

4. Обучение в дух на толерантност и недискриминация в образователните институции.

5. Подкрепа за роми и за други лица от социално уязвими групи за завършване на средно, професионално, колежанско и висше образование, особено за профили, специалности и професии, които дават перспектива за реализиране на пазара на труда.

6. Съхраняване на културната идентичност и засилване на гражданското съзнание на деца и ученици от ромската общност, за да развият самочувствие и чувство за принадлежност към българското и европейско общество, като се разширяват познанията в сферата на културата, традиции и пр. в определени учебни предмети и проектно-базирани обучения.

7. Повишаването на броя на обхванатите деца и ученици в задължително предучилищно и училищно образование и намаляването на дела на отпадналите и преждевременно напусналите училище

8. Повишаване и надграждане на знанията, уменията и компетентностите на педагогическите специалисти и непдагогическия персонал за работа в среда на многообразие и за преодоляване на стереотипи и дискриминационни нагласи, чрез обучения, но и продължаваща подкрепа като менторство, групова рефлексия и др.; съвместна работа с образователни медиатори и други специалисти с отношение и влияние върху образователните постижения на децата; реализиране на различни форми на постоянни взаимодействия с родителите.

9. Подкрепа на доказано ефективни образователни практики, чрез иновативни идеи и дейности; повишаване на дигиталните умения.

10. Изготвяне и прилагане образователни инструментариуми и методики, включително и за усвояване на български език от деца и ученици, чийто майчин език е ромски.

Разширяване на възможностите за учене през целия живот, включително чрез неформално и информално образование; включване във форми за образование и обучение на лица, които не са завършили средно образование; популяризиране на ученето сред всички слоеве на населението за участие във форми на учене през целия живот.

Необходимо условие за осъществяването на тези цели е и активното сътрудничество между детските градини и училищата с държавните и местните органи в социалната и здравната сфера, с образователните медиатори и местните общности. В изпълнение на този приоритет ще се реализират и дейности за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства в уязвимо положение, с фокус върху ромите,

посредством предоставянето на образователна и социална подкрепа.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- ✓ Осигуряване на подходяща образователна среда за включване на децата от обособените по етнически признак детски градини чрез поетапен прием в детски градини, извън ромските квартали, в разнуетнически групи;
- ✓ Откриване на почасови, сезонни и съботно-неделни групи в детските градини;
- ✓ Постепенно въвеждане на целодневна организация на учебния ден до седми клас включително;
- ✓ Подготовка на децата в ранна детска възраст (3-6 години) за бъдещо пълноценно включване в образователния процес, особено на деца от малцинствени етнически групи. Допълнителни занимания с деца в детските градини, за които българският език не е майчин;
- ✓ Периодично участие в конкурси за проекти по Стратегическа цел 3 от Тригодишната програма на Центъра за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ, ОПРЧР и други подходящи донорски програми);
- ✓ Дейности, насочени към съхраняване и развиване на културната идентичност на децата и учениците от етническите малцинства и техните връстници, в интеграционна мултикултурна среда;
- ✓ Създаване на клубове по интереси; сформирание на групи по свободно избираема подготовка (СИП) в областта на културата, фолклора и традициите на различните етноси, танцови формации; изкуства; традиционни занаяти;
- ✓ Презентиране и провеждане на проучвания, провеждани от деца и ученици, свързани с културната им идентичност;
- ✓ Установяване на основните фактори, водещи до непостъпване и преждевременно отпадане от училище, разработване и апробиране на методология за наблюдение на национално, регионално и местно равнище;

- ✓ Прилагане на модел за осъществяване на мониторинг на процеса на образователна интеграция на деца, ученици и студенти от етническите малцинства;
- ✓ Изследване на ефективността на инструментите на политиката, насочена към подобряване на достъпа до образование и намаляване броя на необхванатите и ранно напусналите деца и ученици;
- ✓ Насърчаване на отговорно родителско отношение. Ефективни санкции срещу родители, които нарушават разпоредбите на чл. 53 от Конституцията на Република България и чл. 7 от Закона за народната просвета, според които училищното обучение до 16 – годишна възраст е задължително;
- ✓ Увеличаване на ромските деца в системата на предучилищно образование: подпомагане на социално слаби семейства чрез плащане на таксите им за детска ясла / градина и др.;
- ✓ Организиране на кампании за повишаване на осведомеността на ромските родители относно ползите от предучилищното образование;
- ✓ Създаване на постоянни общински комисии за обхват и ранна адаптация в системата на задължителното образование, ръководена от ресорния зам. кмет. Превенция и ограничаване на ранното отпадане; □ Развитие на мрежа от центрове за кариерно ориентиране. Организиране на дейности по кариерно ориентиране и консултиране на учениците при избора на професия, при преходите в рамките на образователната система или от образование към заетост;
- ✓ Ограмотяване на възрастни роми;
- ✓ Организиране на курсове за придобиване на квалификация за част от професия чрез модулно обучение;
- ✓ Предоставяне на продължаващо професионално обучение за лица, навършили 16 г.;
- ✓ Назначения на квалифицирани и сертифицирани помощник-възпитатели и помощници на учителя и образователни медиатори за работа в мултиетническа среда;

- ✓ Организиране на форми за индивидуално наставничество, подпомагащо отделните ученици да преодолеят свързани с ученето специфични трудности, както и трудности в социален или в личен план;
- ✓ Ангажиране на родители на деца и ученици от етническите малцинства в училищни настоятелства или обществени съвети;
- ✓ Съвместни форми и дейности между родителите на ромските деца и останалите родители;
- ✓ Сформиране на мултиетнически родителски клубове по образователни институции;
- ✓ Осъществяване на контрол върху приемните детски градини и училища за недопускане по етнически признак обособени групи и паралелки;
- ✓ Въвеждане на форми на взаимодействие и дейности в детските градини и училищата за изграждане на положителни нагласи към образователната интеграция на ромските деца;
- ✓ Провеждане на информационни кампании за привличане на млади хора с висше образование от етническите малцинства и за възможността за заемане на учителска длъжност в съответствие с нормативните изисквания;
- ✓ Осигуряване на допълнителна квалификация на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна образователна среда, включително за преподаване на български език на деца, за които той не е майчин.

Регионалното управление на образованието при Министерството на образованието и науката е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Образование и обучение”.

2. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Оперативна цел: Равнопоставеност в достъпа до качествено обществено здравеопазване и подобряване на здравословното

състояние на населението в обособените уязвими етнически общности, с концентрация на бедност.

Специфични цели:

1. Подобряване на майчиното и детското здравеопазване в обособените уязвими етнически общности с концентрация на бедност. Системно провеждане на дейности, осигуряващи здравните аспекти на ранното детско развитие.

2. Подобряване на достъпа до качествено обществено здравеопазване на лица, намиращи се в ситуация на бедност и социална уязвимост.

3. Намаляване на стигмата и дискриминацията на хора от уязвими групи.

4. Повишаване на информираността в областта на общественото здраве.

5. Развитие на концепцията за здравна медиация.

6. Подобряване на комунално-битовите условия в публичната среда на ромските квартали за осигуряване на живот в здравословна и чиста среда на обитателите им за превенция на появата и разпространението на инфекциозни болести.

7. Осигуряване на устойчиво изпълнение на политиката по отношение провеждането на ваксинопрофилактиката и разширяване на обхвата на ваксинираните лица с оглед изпълнение на имунизационния календар, националните ваксинационни програми и поддържане на висок имунизационен обхват.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- ✓ Активно съдействие от страна на медиаторите в усилията на личния лекар за обхващане на бременните до четвъртия месец на бременността с регистрация, консултации с лекар- специалист по акушерство и гинекология и своевременно постъпване в лечебно заведение за болнична помощ за раждане;
- ✓ Осъществяване на акушеро-гинекологични прегледи с мобилни кабинети в населени места с компактно ромско население. Предоставяне контрацептивни средства на желаещи лица, принадлежащи към групата на лица с ниски доходи;

- ✓ Провеждане на беседи с подрастващи и млади хора и с техните родители за начините за предпазване от нежелана и ранна бременност, за опасностите, които крие ранната бременност за майката и бебето; за риска от раждане на деца с вродени аномалии и наследствени болести и начините за профилактиране;
- ✓ Провеждане на генетично консултиране и изследване на засегнати семейства и общности;
- ✓ Провеждане на до родова диагностика на бременни жени в риск;
- ✓ Организиране на мобилни консултативни кабинети в населени места, квартали и махали с предимно ромско население по въпросите на сексуалното и репродуктивното здраве, семейното планиране, начините за предпазване от сексуално предавани инфекции;
- ✓ Активизиране дейността на медиаторите за издирване на деца без личен лекар и разясняване пред родителите им важността за регистрирането им;
- ✓ Провеждане беседи и разговори с младите майки за значението на имунизациите и мотивирането им за редовното им прилагане, съгласно Националния имунизационен календар;
- ✓ Провеждане на имунизации с мобилни екипи в населени места без лични лекари;
- ✓ Активно издирване от личния лекар на новородени в домашни условия деца и тяхното имунизирване с ваксините, съответстващи на възрастта;
- ✓ Провеждане на беседи и разпространение на информационни материали, организиране на обучения за жени, ангажирани с отглеждането на малки деца;
- ✓ Провеждане на профилактични прегледи с мобилни педиатрични кабинети в квартали с преобладаващо ромско население и отдалечени населени места;
- ✓ Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации по Националния имунизационен календар;

- ✓ Провеждане на ранна диагностика и скринингови изследвания с мобилни мамографи за превенция на рака на млечната жлеза;
- ✓ Провеждане на ранна диагностика и скрининг за артериална хипертония, сърдечно съдови заболявания, белодробни заболявания, захарен диабет и дислипидемии с мобилни флуорографи, ехографи и лаборатории;
- ✓ Провеждане на разяснителни кампании за значението на профилактичните прегледи сред ромското население;
- ✓ Изграждане на капацитет и работа в общността за превенция и контрол на ХИВ чрез услуги по консултиране и насочване за анонимно и безплатно изследване за ХИВ и инфекции предавани по полов път;
- ✓ Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза;
- ✓ Подкрепа за функционирането на амбулатории за първична медицинска помощ в квартали, населени предимно с ромско население, съфинансирани от общините и с мобилна техника;
- ✓ Разширяване сътрудничеството на личните лекари със здравните медиатори и студентите по медицина от ромски произход;
- ✓ Идентифициране на населени места, в които има нужда от здравни медиатори и избор на подходящи хора;
- ✓ Осигуряване трудовата реализация на здравните медиатори и текущото им обучение;
- ✓ Целево подготвяне на младежи от ромски произход за кандидатстване в медицински университети и колежи;
- ✓ Подпомагане със стипендии на роми - студенти по медицина;
- ✓ Провеждане на летни стажове на роми - студенти по медицина, в практики за първична медицинска помощ в ромска общност;
- ✓ Организиране и провеждане на кампании за запознаване с начините за предпазване от най-разпространените инфекциозни,

онкологични, сърдечносъдови и наследствени болести;

- ✓ Периодично провеждане на беседи от здравни специалисти и медиатори за вредата от най-разпространените рискови фактори – тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене и за предимствата на здравословния начин на живот;
- ✓ Разработване и реализация на програми за превенция на трафик на хора и сексуално насилие сред лица от ромската общност;
- ✓ Въвеждане на интерактивни сесии по здравно и сексуално образование в училищата с предимно ромско население като част от задължителната учебна програма;
- ✓ Стимулиране създаването на извънкласни форми на здравно образование за ромските деца – клубове, спортни секции и др.;
 - ✓ Подобряване достъпа на ромските жени и деца в селските райони на България до здравни услуги;
 - ✓ Развиване на родителските умения, знания и нагласи за добра грижа при здравеопазването на деца от 0 до 7 годишна възраст;
 - ✓ Повишаване на осведомеността сред ромското население, свързана с предприемане на мерки за защита от COVID-19, включително разясняване на ползите от ваксиниране и периодично тестване.

Регионална здравна инспекция е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Здравеопазване”.

3. ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Оперативна цел: Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура и инфраструктура за публични услуги.

Специфични цели:

1. Създаване на интегрирана географска информационна система и въвеждане на орторектифицирани изображения заснети с дрон.
2. Създаване на кадастрална карта и кадастрални регистри на

територии, включващи зони с компактно ромско население.

3. Приоритетно разработване от общините на общи и подробни устройствени планове с цел уреждане на статута на териториите и налагане на изискванията за инфраструктура и жилищно и друго застрояване.

4. Реализиране на мерки за благоустрояване (изграждане на детски площадки и спортни зали на открито и закрито) в квартали с преобладаващо ромско население, с цел подобряване на средата за живот на местните общности.

5. Търсене на инструментариум за подобряване на правните и икономически условия за премахване на несъответстващите на Закона за устройството на територията (ЗУТ)/законодателството жилища и квартали.

6. Разработване и осъществяване на дългосрочни програми за интегрирана жилищна среда.

7. Съдействие за осигуряване на социални общински жилища за най-маргинализираните и уязвими общности.

8. Изграждане/реновиране на социалната инфраструктура на здравеопазването, образованието, културата и др. в квартали, с концентрация на бедност, вкл. за предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги и услуги за развитие на деца и възрастни в общността.

9. Разширяване на законния достъп до качествена вода, електричество и канализация в обособените квартали с концентрация на бедност.

10. Подкрепа и прилагане на иновативни и ефективни решения за преодоляване на енергийната бедност сред ромски общности в страната, и включване на квартали с преобладаващо ромско население в програми за енергийно обновяване.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- ✓ Оценка на нуждите от подобряване състоянието на ромските квартали по отношение на инженерната инфраструктура;
- ✓ Разработване на общински програми за подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
- ✓ Идентифициране на подходящи терени;
- ✓ Уреждане въпросите със собствеността на терените;
- ✓ Отреждане на терените – общинска собственост, за жилищно строителство;

- ✓ Изработване на кадастрални карти и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
- ✓ Изработване на специализирани карти;
- ✓ Актуализация на подробни устройствени планове на съществуващи терени;
- ✓ Изработване на подробни устройствени планове на новоотредени терени;
- ✓ Проектиране на техническа инфраструктура
 - водоснабдяване
 - канализация
 - улична мрежа
 - благоустрояване;
- ✓ Изграждане на обекти от техническата инфраструктура;
- ✓ Изградени нови социални жилища;
- ✓ Рехабилитирани съществуващи социални жилища;
- ✓ Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване в случай на принудително изваждане на уязвими ромски семейства от домовете, които обитават;
- ✓ Проучване на възможността за усъвършенстване и допълване на законодателството в областта на достъпа до жилища;
- ✓ Осигуряване на контрол от страна на местните власти по ограничаване на нерегламентираното строителство;
- ✓ Реконструкция на обекти на образователната инфраструктура ;
- ✓ Реконструкция на обекти на културната инфраструктура;
- Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура.

РДНСК - Монтана е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Подобряване на жилищните условия”.

4. ЗАЕТОСТ

Оперативна цел: Равнопоставен достъп и подобряване реализацията на ромите на пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях; намаляване на социалните неравенства и активното им социално приобщаване.

Специфични цели:

1. Равнопоставен достъп до пазара на труда чрез:

- Насърчаване на работодатели да създават работни места за групи в неравностойно положение на пазара на труда;
- Насърчаване на предприемачество и собствен бизнес за групи в неравностойно положение на пазара на труда;
- Насърчаване на дуалното обучение, стажуването и чиракуването, както и на валидирането на придобитите умения;
- Повишаване на квалификацията вкл. преквалификация към търсени професии;
- Подкрепа за придобиване и усъвършенстване на дигитални умения и компетенции сред търсещите работа лица, с фокус върху младежите и продължително безработните;
- Подобряване на посредническите услуги по заетостта;
- Повишаване на участието на жени от уязвимите общности на пазара на труда, с фокус върху уязвимите възрастови групи 18-29 г. и 55+ г.;
- Подкрепа за придобиване на зелени умения;
- Насърчаване на социалния и гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите;
- Активиране на продължително безработни и икономически неактивни лица, чрез насърчаване на трудовото медиаторство.

1. Социална икономика:

- Популяризиране на социалното предприемачество сред лица от ромската общност чрез провеждане на информационни кампании/прояви/уебинари.

Конкретни дейности за изпълнение на целите :

- ✓ Организиране на обучителни курсове за безработни лица:
 - а) мотивация за активно търсене на работа;
 - б) професионална ориентация;
 - в) професионална квалификация, в рамките на годишните програми за обучение по Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) и други планове;
- ✓ Насърчаване на заетостта чрез програми и мерки по реда на ЗНЗ в рамките на годишните програми за обучение по Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) и други планове;

- ✓ Обучения по ключови компетентности, „Инициативност и предприемачество” или „Обществени и граждански компетентности” към съответното професионално обучение;
- ✓ Организиране на мотивационни курсове (в рамките на годишните програми за обучение по НПДЗ и други планове);
- ✓ Обучение по стартиране и управление на собствен бизнес;
- ✓ Провеждане на курсове за обучение на служителите в бюрата по труда за придобиване на специфични умения за работа с представители на ромското население и други етнически малцинства;
- ✓ Срещи, семинари, дискусии, кръгли маси, кампании;
- ✓ Разработване и създаване на платени стажантски програми за млади роми със средно и висше образование в структурите на държавната администрация;
- ✓ Назначаване на представители на ромската общност в териториалните структури на МТСП и АЗ в населени места в област Монтана с преобладаващо ромско население.

Дирекция „Регионална служба по заетостта” – област Монтана е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Заетост”.

Изпълнението на мерките по приоритет „Заетост” ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Социално включване” от „НПР: България 2030” и има основна роля за изпълнението на Цел 1 „Изкореняване на бедността във всичките ѝ форми и навсякъде” и някои аспекти от Цел 2 „Край на глада – постигане на продоволствена сигурност и по-добро хранене, стимулиране на устойчиво селско стопанство”, Цел 5 „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета”, Цел 8 „Насърчаване на приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достойни условия на труд за всички” и Цел 10 „Намаляване на неравенството между и в рамките на държавите” от Целите за устойчиво развитие на ООН.

5. ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И АНТИДИСКРИМИНАЦИЯ

Оперативна цел: Гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на „език на омразата“.

Конкретни дейности за изпълнение на целите :

1. Повишаване на институционалната култура и експертния капацитет на публичните институции (в т.ч. национална и местна администрация, съд, прокуратура и органи на МВР) по отношение на политиките за разнообразие, равнопоставеност, достойнство и основни човешки права на ЕС:

1.1. повишаване на информираността по отношение на „равноценността“ на културите и уважение на културното многообразие;

1.2. повишаване на информираността за бедността като фактор за появата на негативни социални феномени и за етническата хетерогенност на зоните с концентрация на бедност;

1.3. изграждане на капацитет за работа с лица, живеещи в дълбока бедност и лица от малцинствени общности (т.е. с различен език, религия, общностен етнос и т.н.) – с респект към различието, достойнството и основните човешки права;

2. Гарантиране и ефективна защита на правата и достойнството на българските граждани в уязвимо социално положение, принадлежащи към различни етнически групи;

2.1. Подобряване на мерките за идентифициране, превенция и защита на жертви на антиромски нагласи, езика на омразата и престъпленията от омраза;

2.2. Подобряване на мерките за ефективно наказателно правораздаване в случаи на език на омразата и престъпления от омраза;

2.3. Подобряване на мерките за социална реинтеграция на лишените от свобода, принадлежащи към етнически малцинства или произхождащи от социална среда, характерна с дълбока бедност, вкл. чрез целенасочено междуинституционално подпомагане;

2.4. Подобряване на услугите по правна защита на лица, принадлежащи към етнически малцинства, както и на лица, живеещи в домакинства с дълбока бедност;

2.5. Подобряване достъпа на ромските жени до правна помощ и

правосъдие.

2.6. Подобряване на мерките за закрила на малолетни и непълнолетни лица, принадлежащи към етнически малцинства, както и на деца, живеещи в домакинства с дълбока бедност;

2.7. Подобряване на дейностите за ограничаване отпадането на ромските деца от училище;

2.8. Приобщаване на лица от ромската общност към дейността по опазване на обществения ред, чрез включването им в Местните комисии за обществен ред и сигурност;

2.9. Системно прилагане на мерки, постепенно повишаване на правната култура сред общностите в уязвимо социално-икономическо положение.

3. Повишаване на гражданското участие и информираност за гражданските права и задължения на лицата, живеещи в зоните с концентрация на бедност:

3.1. Повишаване на правната култура на ромите във връзка с придобиването, ползването и съхраняването на български лични документи;

3.2. Повишаване на информираността и гражданската култура на ромите във връзка с правата и задълженията по отношение на образованието, здравеопазването, жилищните условия и заетостта;

3.3. Повишаване на информираността на ромите за адекватна реакция срещу езика на омразата и фалшивите новини, засилващи атниромските нагласи и дискриминация.

3.4. Повишаване на информираността на ромите с акцент върху ромските жени и младежи, във връзка с възможностите за достъп до правна помощ;

3.5. Превенция на нежелани социални феномени в зоните с концентрация на бедност (в т.ч. ранни бракове, домашно насилие, битова престъпност и противообществени прояви). Изграждане от страна на общината и правоохранителните институции на системи за видеонаблюдение, аналогични за останалата част на населените места;

3.6. Превенция на специфичните форми на трафик на хора в зоните с концентрация на бедност и осигуряване на допълнителни мерки при защита на жертвите на трафик на хора, принадлежащи към етнически малцинства, с цел понижаване на броя на случаите на трафик на хора и повишаване на разкриваемостта и съдебните производства срещу

- трафиканти;
- 3.7. Разработване и прилагане на услуги за реинтеграция на деца – жертви на трафик с цел ефективна социализация на тази най-уязвима група, постигане на благосъстояние и цялостно развитие;
- 3.8 Закрила на децата от насилие, злоупотреба и negliжиране; предотвратяване на институционализацията;
- 3.9 Планиране на стратегическа комуникация на всички нива за преодоляване на стереотипи и негативни нагласи към ромските деца и ученици;
- 3.10 Стимулиране назначаването на експерти от ромски произход в структурите на държавната администрация в област Монтана.

ОД на МВР – Монтана е отговорна институция за изпълнението на мерките в приоритет „Върховенство на закона и недискриминация”.

6. КУЛТУРА И МЕДИИ

Оперативна цел: Подобряване на условията за равнопоставен достъп на ромската общност до обществения културен живот, съхранение и популяризиране на ромската традиционна култура, развитие и популяризиране на творчеството като фактори за културна интеграция и социално сближаване. Преодоляване на езика на омразата и възпроизвеждането на предразсъдъци към ромите в медиите с оглед на изграждане на позитивен образ на общността.

Специфични цели:

1. Съхраняване и популяризиране на традиционната култура на ромската общност.
2. Насърчаване на творческото развитие на представители на общността.
3. Стимулиране на ромската общност за активно участие в обществения културен живот и насърчаване на межкултурния диалог.
4. Деетнизирание на феномените на бедност в българските обществени медии.
5. Борба с ксенофобията, расизма, антиромските нагласи и езика на омразата в медийното пространство.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- ✓ Разработване и реализиране на програми за културна и социална интеграция на областно и общинско ниво като част от областните и общински програми за развитие;
- ✓ Програма „Българските библиотеки – място за достъп до информация за всеки”, която обхваща регионалните и читалищни библиотеки, включително и в градове със смесено население и села с почти изцяло ромско население;
- ✓ Институционално укрепване на читалищата като модерни центрове за развитие на местната общност, включително и ромската;
- ✓ Подпомагане работата на ромски самодейни групи и творци, представящи автентичното творчество на общността;
- ✓ Популяризиране на ромската култура чрез общия културен календар на Министерството на културата, публични и медийни кампании.

Читалищата и неправителствените организации, работещи с малцинствата на територията на област Монтана са водещи при изпълнение на целите в Областната стратегия в приоритет „Култура”.

МЕДИИ

Оперативна цел: Създаване на условия за равнопоставено представяне на ромската общност, промяна на негативния образ на ромите и противодействие на проявите на „език на омразата” в печатните и електронни медии.

Конкретни дейности за постигане на целта

- ✓ Спазване на Етичния кодекс на медиите;
- ✓ Разработване на специфични стандарти за отразяване на малцинствата от журналистите и медиите;
- ✓ Подаване на редовна и подробна информация към регионалните медии за събития от всички сфери на живота на ромската общност в област Монтана;
- ✓ Насърчаване представянето на „добрия пример” от млади роми – специалисти в различни сфери, чрез участието им в медийни кампании и предавания на регионално, национално и международно ниво.

ОССЕИВ е водеща институция при изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Медии” в сътрудничество с регионални и национални медии – печатни издания, кабелни и национални ТВ, радиа.

VIII. ОБЛАСТЯВАНЕ И РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА РОМСКАТА ЖЕНА

В настоящата стратегия проблемите на ромската жена са включени не само като хоризонтална политика, но са адресирани и целенасочено.

Приоритетите образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост са обогатени със специфични цели и мерки, сензитивни към жените.

Със специални закони – Закон за равенство на жените и мъжете, Закон за закрила на детето, Закон за хората с увреждания, Закон за защита от домашно насилие и др. са предвидени специални мерки за защита спрямо лица и групи в уязвимо положение. Правителството прие Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г. Основната цел на документа е да допринесе за постигането на фактическа равнопоставеност между половете в България чрез прилагане на единна, последователна и устойчива държавна политика. В приетия план за действие към стратегията са заложили мерки за: насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения; борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите; преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот, и на сексизма и др.

Наказателният кодекс на Република България определя като престъпления проповядването или подбудата към дискриминация, насилие или омраза, основани на раса, народност или етническа принадлежност (чрез слово, печат или други средства за масова информация, чрез електронни информационни системи или по друг начин); геноцида и апартейда; обидата и клеветата; трафика на хора; принудата за встъпване в брак; склоняването към проституция и други действия, на които често жертва са представители на етническите малцинства.

Законът за адвокатурата и най-вече Законът за правната помощ създават механизъм за оказване на правна помощ на лица, пострадали от нарушения или жертви на престъпления, включително и на база на тяхната етническа принадлежност и в случаите, в които тези лица не разполагат с необходимите финансови средства да си осигурят помощ.

Ромските жени навсякъде в Европейския съюз все още са изправени пред неравенства в много отношения, които крайната бедност, изключването и дискриминацията засилват още повече.

Ромските жени се сблъскват с различни форми на дискриминация, включително и множествена дискриминация, трафик на хора, бракове на непълнолетни и принудителни бракове.

С оглед на всичко, което в настоящия документ е анализирано, констатирано и формулирано като проблем, като оперативна цел се извежда насърчаване овластяването на ромската жена, за превръщането ѝ в активен фактор в социалния, политическия и обществен живот, преодоляване на изключването на ѝ в основните сфери на образование, здравеопазване, заетост и жилищни условия.

Въпросите за овластяването на ромската жена са намерили своето отражение в приоритетите на настоящата стратегия. Напр. приоритет „Върховенство на закона и антидискриминация“ адресира основни теми като:

- Насърчаване и подкрепа за участието на ромските жени във всички форми на обществен и политически живот, включително в публичната администрация.
- Преодоляване на домашното насилие, ранните бракове и други форми на традиционни патриархални практики на контрол и насилие. Осигуряване на условия за по-голям достъп до правосъдие за ромските жени.
- Подобряване на мерките за идентифициране, превенция и защита на жертви на антиромски нагласи, езика на омразата и престъпленията от омраза;
- Подобряване на мерките за ефективно наказателно правораздаване в случаи на език на омразата и престъпления от омраза;
- Подобряване достъпа на ромските жени до правна помощ и правосъдие.
- Подобряване на мерките за закрила на малолетни и непълнолетни лица, Принадлежащи към етнически малцинства, както и на деца, живеещи в домакинства с дълбока бедност;
- Подобряване на дейностите за ограничаване отпадането на ромските деца от училище;

- Повишаване на информираността на ромите с акцент върху ромските жени

и младежи, във връзка с възможностите за достъп до правна помощ;

- Превенция на нежелани социални феномени в зоните с концентрация на

бедност (в т.ч. Ранни бракове, домашно насилие, битова престъпност и противообществени прояви). Изграждане от страна на общината и правоохранителните институции на системи за видеонаблюдение, аналогични за останалата част на населените места;

- Превенция на специфичните форми на трафик на хора в зоните с концентрация на бедност и осигуряване на допълнителни мерки при защита на жертвите на трафик на хора, принадлежащи към етнически малцинства, с цел понижаване на броя на случаите на трафик на хора и повишаване на разкриваемостта и съдебните производства срещу трафиканти;

- Разработване и прилагане на услуги за реинтеграция на деца – жертви на трафик с цел ефективна социализация на тази най-уязвима група, постигане на благосъстояние и цялостно развитие.

- Повишаването на капацитета на социални работници, служители на „Агенция по заетостта“, служители на МВР, педагози и здравни медиатори в общините по отношение на проблемите на ромската жена, свързани с домашно насилие и насилие в името на честта, изразяващо се в ранни бракове и ранна бременност;

- Предприемане на специфични мерки за насърчаване на социално-икономическото овластяване на ромските жени;

- При подходяща възможност да се финансира създаването на Кризисен център или друго подходящо звено за работа с жертви на домашно насилие, чиято липса е сериозен проблем на целия Северозападен регион. Създаването на подобен център или защитено пространство, където да може да се настаняват жени не само от ромски произход като им бъде осигурена психологическа и здравна помощ, а също така и съдействие по отношение на всякакви правни въпроси;

- Насърчаването на работата с неправителствения сектор в областта по отношение на активирането и приобщаването на ромите и други уязвими етнически групи.

Институциите провеждат публични кампании за изграждане на култура за политиките за разнообразие, равнопоставеност, достойнство и основни човешки права на ЕС и повишаване на нивото на обществена чувствителност към проявите на антиромски нагласи и дискриминация.

Националното бюро за правна помощ има опит в работата с улесняване на достъпа до правна помощ и правосъдие на представители на уязвими групи, включително жертви на домашно насилие и насилие по полов

признак, деца, жени от малцинствен произход и/или от отдалечени и географски изолирани райони чрез въвеждане на мобилни екипи за правна помощ. Това е много важен аспект в работата, свързва с овластяването и равните възможности.

Специално внимание по проблематиката е обърнато и в раздел Мониторинг на изпълнението на стратегията. Предвидено е да се привлекат младежи и ромски жени под формата на консултативни съвети и граждански мониторинг.

IX. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА И СТРУКТУРИ, ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ

Централно координационно звено (ЦКЗ) е секретариата на Националния съвет по етнически и интеграционни въпроси (СНСЕИВ) и координира цялостния процес по областното планиране на национално ниво и мониторира изпълнението на областните стратегии и общинските планове.

Областната стратегия е функция на анализа на потребностите на конкретните общини и същевременно, там където е необходимо отчита, координира и обединява усилията на повече от една община за решаване на общи проблеми.

Основен подход следва да бъде интегрирания и териториален подход. За да се улесни изпълнението на вече приетата областна стратегия се залагат конкретни отговорности за организация и координация на конкретните мерки и дейности, които се осъществяват от всички участници в процеса на планиране.

Структурата за координация на областно ниво е главното действащо звено за съгласуване на дейностите между общините и включените заинтересовани страни за оперативното изпълнение на областната стратегия.

Със Заповед на Областния управител се създава Областен оперативен екип, (ООЕ) който включва основните участници в разработването на областната стратегия и общинските планове за действие. ООЕ съгласува своята дейност с Областния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси.

По предложение на ООЕ могат да се създават целеви екипи/комисии/временни работни групи, които при необходимост да изпълняват конкретни задачи по изпълнение на областната стратегия.

Тъй като общините отговарят за цялостното изпълнение на Общинските планове на действие на собствената си територия, всяка

община следва да обособи подобни структури за координация на общинско ниво, съобразно с местните нужди.

Областната стратегия и Общинските планове за действие са отворени системи, те следват динамиката на промяната в развитието на различните показатели, които определят възникването на нови потребности.

За оперативното изпълнение на дейностите със Заповед на Областния управител на област Монтана се обособява Звено за мониторинг и оценка. В същата заповед се определят задълженията за координация на дейности по мониторинг и оценка на областното планиране, включени в длъжностните им характеристики.

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В резултат на изпълнение на Областната стратегия за приобщаване на ромите в област Монтана се очаква следният ефект и въздействие:

- Засилване на политиките на социално включване в област Монтана;
- Синхронизиране на визията за развитието на етноинтеграционните процеси на всички нива – общинско, областно и национално;
- Съответствие на областната стратегия на националните и европейските приоритети в сферата на приобщаването на маргинализираните етнически групи;
- Осигуряване на актуална информация и детайлизирана картина на проблемите и потребностите от интегриране на маргинализираните етнически групи;
- Съпоставимост на разработената областна стратегия и общински планове за действие в резултат от прилагането.

Осигуряването на активното участие на ромите на територията на област Монтана е от ключово значение. Ромите участват не само във формирането и реализацията на политиките за приобщаване на ромите, но и във всички други политики, те допринасят за развитието на обществото. Това изисква насърчаване на участието в администрацията на представители на ромската общност и гарантира реалното участие на ромите във всички приоритетни области на настоящата програма.

Настоящата Областна стратегия се утвърждава от Областния управител на област Монтана след процедура за съгласуване от Областния съвет по етнически и демографски въпроси и е израз на интеграционната политика на област Монтана за стратегическото развитие.